

Plutark om Tiberius Gracchus

Plutark (ca. 46-120 e.Kr.) var græsk forfatter. Han skrev bl.a. biografier om store græske og romerske statsmænd. Hans fremstilling bygger på ældre og nu tabte kilder som f.eks. Gracchernes taler og en biografi om Tiberius Gracchus skrevet af broderen Gaius.

Af de landområder, som romerne efter krige med nabofolkene inddrog til sig selv, solgte de en del, mens andet blev gjort til statsjord (*ager publicus*), som blev overladt til ubemidlede og værdigt trængende medborgere mod en ringe afgift til det offentlige. Da de rige begyndte at overbyde afgifterne og fordrive de fattige, blev der vedtaget en lov, der ikke tillod nogen at have over 500 jugera¹ land. For en tid holdt denne lov igen på griskheden og hjalp de fattige, så de kunne blive på den lejede jord og beholde de lodder, de fra begyndelsen havde fået. Senere overtog de rige naboer imidlertid lejemålene, i første omgang ved stråmænd, men til sidst besad de åbenlyst det meste i deres eget navn. De fattige, der var blevet fordrevet, var hverken villige til længere at deltage i krigstjenesten eller til at sætte børn i verden, så at Italien hurtigt mærkede en nedgang i antallet af frie borgere, samtidigt med at landet fyldtes med udenlandske slavearbejdere, som de rige lod dyrke jorden, når de havde fordrevet de frie bønder. [...]

Hans broder Gaius har skrevet i en bog, at Tiberius første gang fik ideen til den politik, der skulle volde de to så mange ulykker, da han på vej til Numantia² drog gennem Etrurien og så, hvor øde landet var, og at de, der dyrkede jorden og vogtede kvæget, var indførte barbar-slaver. Men det, der ansporede ham mest og vakte hans politiske ambitioner, var folket selv, der ved at skrive i søjlegange og på mure og monumenter opfordrede ham til at vinde statsjorden tilbage til de fattige.

Han [Tiberius Gracchus] udformede dog ikke loven på egen hånd, men rådførte sig med de mest hæderlige og ansete blandt borgerne, blandt andet pontifeksen³ Crassus, juristen Mucius Scaevola, der dengang var konsul, og svigerfaderen Appius Claudius.⁴ Der synes aldrig at være skrevet en mere lempelig og hensynsfuld lov mod et så åbenlyst misbrug og profitjageri som denne. De – som fortjente at blive straffet for deres tilsidesættelse af loven og som med en bøde burde have været tvunget til at tilbagegive den jord, de udnyttede i modstrid med loven – dem befalede han blot mod erstatning at forlade deres uretmæssige besiddelser og give plads til de borgere, der havde behov for hjælp. Men selv om reformen var så hensynsfuld, var folket tilfreds med at slå en streg over fortiden, når de bare sikredes mod lignende overgreb i fremtiden, hvorimod de rige jordbesiddere kraftigt modsatte sig loven, fordi den generede deres økonomiske interesser, og betragtede lovgiveren som en personlig fjende, som de måtte hævne sig på. Og de forsøgte at tale folket fra reformen, idet de hævdede, at Tiberius foreslog jordfordelingen udelukkende for at skabe politisk uro og en samfundsomvæltning.

Men de opnåede ikke noget, for Tiberius, der kæmpede for en god og retfærdig sag med en veltalenhed, der kunne have besmykket selv et tvivlsomt foretagende, var en farlig modstander, der ikke var til at hamle op med, når han stående på talerstolen med en tætpakket menne-

¹ Jugera: agermål. 500 jugera svarer til 125 ha. Det er dog usikkert om lovgivningen indeholdt en sådan begrænsning. I så fald skal den føres tilbage til 367 f.Kr.

² Numantia: By i det nordlige Spanien, der lå i krig med Rom. Felttoget mod Numantia i 136 f.Kr. slog fejl og endte med en ydmygelse af romerne. Denne fiasko bebrejdede senatet bl.a. Tiberius Gracchus, da han vendte hjem til Rom.

³ Pontifeks: præst

⁴ Alle disse var indflydelsesrige romere fra den øverste samfundsklasse.

skemængde om sig sagde om de fattige: "Italiens vilde dyr har deres huler, hvert af dem sit leje og sit tilflugtssted, men de, der kæmper og dør for Italien, har del i lys og luft – og intet andet. Hjemløse og uden tag over hovedet strejfer de om med deres kvinder og børn, og feltherrerne lyver, når de i kampen opfordrer soldaterne til at værne grave og andre mod fjenderne. For in-

5 gen af disse romere har et husalter,⁵ ingen en familiegrav, men de kæmper og dør for andres rigdom og luksus. De benævnes 'verdens herrer', men de har ikke en jordklump, de kan kalde deres."

Da disse ord fra en ædel og dybt bevæget sjæl strømmede ud over folket – og fik dets hjerte til at banke og i begejstring rev det med sig – da kunne ingen af modstanderne gå imod det. De

10 opgav derfor al modsigelse og henvendte sig til en af folketribunerne, Marcus Octavius, en ung mand, alvorlig og fast af sind og en fortrolig ven af Tiberius. Derfor ville han først af agtelse for Tiberius ikke gå ind i sagen. Men da mange ansete mænd bad ham og trængte ind på ham, blev han så at sige tvunget til at stille sig mod Tiberius og nedlagde veto mod forslaget gennemfø-

15 rrelse.⁶ [...] *[Der følger en række politiske stridigheder mellem Tiberius Gracchus og Marcus Octavius. Tiberius tilbyder bl.a. at erstatte de tab, som Octavius selv måtte lide pga. jordloven.]*

Men da Octavius afviste dette med uvilje, udstedte han [Tiberius Gracchus] en erklæring, hvorefter alle andre myndighedspersoner midlertidig skulle nedlægge deres embeder, indtil man kunne holde afstemning om forslaget.⁷ Ligeså satte han sit eget segl på Kronos' tempel, for at

20 kvæstorerne ikke skulle kunne tage penge ud deraf eller bringe penge ind,⁸ og truede enhver prætor, som ikke ville adlyde, med en pengestraf. Følgen var, at alle blev bange og indstillede hver sin virksomhed. Da klædte godsejerne sig i sørgedragt og gik sørgmodige og nedslagne omkring på torvet. Men i stilhed lagde de råd op mod Tiberius og lejede folk til at myrde ham, hvorfor han også under sine klæder, uden at holde det skjult for nogen, bar en banditdolk, så-

25 dan en, som man kalder en kårdestok. [...] *[Gracchus får senere på en folkeforsamling afsat sin modstander Octavius og gennemført sin jordlov.]*

I tiden herefter prøver han at bryde senatets magt og søger året efter selv genvalg som folketribun, hvilket var i strid med loven. Senatorerne beslutter sig derfor for at angribe Gracchus fysisk.]

30 Da nu Tiberius havde meddelt dette⁹ til dem, der stod rundt om ham [på folkeforsamlingen], bandt de straks deres togaer sammen om livet, brækkede de stave i stykker, som betjentene brugte til at holde mængden på afstand med, og fordelte dem mellem sig, for med disse stumper at forsvare sig mod angriberne. De, der stod længere borte, undrede sig over, hvad der foregik, og spurgte om det. Tiberius førte så hånden til hovedet, for på denne måde at anskueliggøre den fare, han var i, da de ikke kunne høre hans stemme. Men modstanderne løb ved

35 dette syn til senatsbygningen og meddelte, at Tiberius forlangte kongediademmet, og at det var tegn på dette, når han berørte sit hoved. Alle råbte op, og Nasica¹⁰ forlangte, at konsulen¹¹ kom

⁵ Romerske huse havde husaltre, hvor man bl.a. tilbød huset skytsånder

⁶ Hvis en anden af folketribunerne vedlagde veto mod et lovforslag, ville det ikke kunne gennemføres.

⁷ Med sin vetoret kunne en tribun i princippet hindre senatsmøder, standse andre embedsmænd og nægte udførelsen af statslige opgaver.

⁸ I Kronos' tempel opbevarede statskassen og de offentlige regnskaber.

⁹ At en kreds af senatorer skulle have besluttet at myrde ham.

¹⁰ Publius Cornelius Scipio Nasica Serapio (ca. 183 – 132 f.Kr.). Ledende senator (konsul år 138 f.Kr.). Stod i opposition til sin fætter, Tiberius Gracchus.

¹¹ Publius Mucius Scaevola (jf. ovenfor)

byen til hjælp og bremsede denne tyran. Men denne svarede roligt, at han ikke ville gribe til anvendelse af magt og heller ikke lade nogen borger henrette uden dom, men på den anden side heller ikke ville føle sig bundet, hvis folket vedtog noget ulovligt, overtalt eller tvunget af Tiberius. Da sprang Nasica op og udbrød: "Da det lader til, at konsulen forråder byen, må de, der ønsker at beskytte lovene, følge mig!" Med disse ord dækkede han sit hoved med kanten af togaen og gik mod Capitolium¹². Alle de, der fulgte ham, viklede togaen om armen og puffede dem til side, der stod i vejen for dem, og ingen gjorde modstand på grund af mændenes høje rang, men flygtede og trampede på hinanden. Senatorernes følgesvende havde hjemmefra medbragt køller og stave. Selv tog de benene og andre stykker af de stole, der blev mast af den flygtende hob, og banede sig vej op mod Tiberius, mens de pryglede løs på dem foran ham. Disse blev enten jaget væk eller dræbt. Tiberius selv forsøgte at flygte, men en fik fat i hans toga. Han viklede sig imidlertid fri af togaen og flygtede kun iført tunica, men snublede og væltede omkuld blandt nogle af dem, der var faldet foran ham. Da han forsøgte at rejse sig op, blev han slået i hovedet med et stoleben af Publius Satyreius, en af hans kolleger. Denne var uden diskussion den første, der ramte ham. Det andet slag gjorde Lucius Rufus krav på, og han var stolt af det, som var det en stor dåd. Af de andre blev mere end tre hundrede dræbt — med stokke og sten, ingen våben af jern blev anvendt.

- 20 Plutark (*Tib. Gracch.* 8-10, 19, uddrag) Overs. V. Ullmann: *Otte Levnedsskildringer af Plutark*. Arendal (1876). Sprogligt moderniseret og annoteret af E. Christiansen og Jesper Rosenløv.

¹² En af Roms høje. Roms religiøse centrum.